

شېنجاڭداى ۋار ۇلتىڭ تەڭدىك ۇقىق -

(ياسى 6 - بەتتە)

كەدەي جان سانىنىڭ اۇرۇ كورسەتە اۇنىنا شىنايى كەپىلدىك ەتتى. جالىي ھالىقتى قامسىزداندىرۇعا قاتىناسىتىرۇ جوسپارىن اتقارپ، قالا، اۋىل تۇرعىنلارنىڭ نەگىزگى زەينەتكەرلىك قامسىزداندىرۇنا قاتىناسۇ مولشەرىن تۇراتتى تۇردە %95تەن جوعارى ساقىاپ، جۇمىسىسىزدىق، جۇمىس ۇستىندە جارالانۇ جانە تۇتت قامسىزداندىرۇى ۋتۇرمى كاسىپتىك دامداردى تولق قامىتىپ، كەدەي جان سانىنىڭ نەگىزگى ەمدەۋ قامسىز- داندىرۇنا، زەينەتكەرلىك قامسىزداندىرۇنا جانە سالھياتتى ناۋقاس قامسىزداندىرۇنا قاتىناسۇ مولشەرى %100كە جەتتى. 2020 - جىلعا دەيىن شېنجياڭدا 5 مىللىيون 865 مىڭ 400 ادام قالا - قالاشىق جۇمىشىى - قىزمەتكەرلەرنىڭ نەگىزگى زەي- نەتكەرلىك قامسىزداندىرۇنا، 7 مىللىيون 262 مىڭ 400 ادام قالا، اۋىل تۇرعىنلارنىڭ نەگىزگى زەينەتكەرلىك قامسىزداندىرۇنا، 23 مىللىيون 167 مىڭ 500 ادام ەمدەۋ قامسىزداندىرۇنا، 3 مىللىيون 22 مىڭ 300 ادام جۇمىسىسىزدىق قامسىزداندىرۇنا، 3 مىللىيون 490 مىڭ ادام جۇمىس ۇستىندە جارالانۇ قامسىزدان- دىرۇنا قاتىناسىتى؛ 293 مىڭ ادام قالاداعى ەڭ تومەنگى تۇر- مىستى قامتاماسىزداندىرۇدان، ۋىر مىللىيون 660 مىڭ ادام اۋىل - قىستاقىاعى ەڭ تومەنگى تۇرمىستى قامتاماسىزداندىرۇدان يىگە- لىكتەندى. 2020 - جىلى شېنجياڭ ەڭ تومەنگى تۇرمىستى قام- تاماسىزداندىرۇ ولشەمىن جوعارىلاتتى، بۇل ولشەم قالا تۇر- عىندارى ۋشىن ورتا ەسەپپەن ادام باسنا اينىنا 500 بۇانىن، اۋىل - قىستاق تۇرعىندارى ۋشىن ادام باسنا جىلىنا 4100 بۇانىنن جوعارى بولپ، 2010 - جىلداعدان جەكە - جەكە %184 جانە %396 ارتتى. نەگىزگى زەينەتاقىنى ۇيلەسىمدى رەتتەۋ مەھناىىزمىن ورناتىپ، كاسپيورنداردان زەينەتكە شىق- قانداردىڭ نەگىزگى زەينەتاقى دەڭگەيىن ورنىقتى قادامەن جوعارىلاتتى، 2020 - جىلى كاسپيورنداردان زەينەتكە شىققان- داردىڭ نەگىزگى زەينەتاقى دەڭگەيى 2005 - جىلداغىنىڭ 4.6 ەسەسىندەي بولدى. 2020 - جىلى قالا، اۋىلداغى قىىنىشلىعى بار بۇقاراعا جىىنى 9 مىلليارد 428 مىلليون بۇان قۇتقارۇ - كو- مەكتەسۇ جارەھاماقسى ورنالاستىرىلىپ، ودان ۋىر مىللييون 953 مىڭ ادام - رەت يىڭلىكتەندى.

جاڭا تپىتىي ايدارشا ۇيرۇس وكپە قابىىنۇ نىدەتىسەن ۋونىمدى ساقىاندى جانە ونى تىزگىندەدى. شېنجياڭ ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ۋومىرنىڭ ھاۋىپىسىزدىگى مەن دەنىساۋلىغىن باستان - اياق ۋىرىنىشى ورنىغا قويىپ، جاڭا تپىتىي ايدارشا ۇيرۇس وكپە قابىىنۇ نىدەتىنىڭ كرۇۋىنەن جانە تارالۇۋانن دالە - ەدال ساقىاننىپ جانە ونى تىزگىندەپ، جۇعمەدالغان ناۋقاستار- دى علمي قۇتقارپ ەمدەدى. جالىي ھالىققا تەگىن ھىسۇان تەكسەرۇ جانە جاڭا تپىتىي ايدارشا ۇيرۇس وكپە قابىىنۇ ۋاكسىنا- سىن ەڭۇ قىزمەتىن ورىستەتتى. سونمەن بىرگە، قىىنىشلىعى بار ۋار ۇلت بۇقاراسىنا قۇتقارۇ - كومەك بەرۇ قىزمەتىن كۇ- شەيتىپ، ۋار ادامعا اينىنا 450 يۇاندىق ولشەم بوينىشا، نىدەت- تىڭ قىپالىنا ۇشراۇ سەبەبىنىنەن كرىسى، تۇرمىس قاينازىنان ايسرىلغان، نەگىزگى تۇرمىسى قىسىلنىاياڭ كۇيىگە كرپىتىپار بولغان قىىنىشلىعى بار بۇقارانى دەر كەىزىندە قامتاماسىز ەتۇ كولىمىنە ەنگىزدى؛ اۋىل - قالاشىقتا (ھالى) ۋاقىتتىق قۇتقارۇ - كومەكتەسۇ زاپاس قورى ۋتۇزىمەن جاپپاي ورناتۇدى لىگەرد- لەتىپ، قۇتقارۇ - كومەكتەسۇدىڭ ۋاقىت ونىمەدلىگىن جوعارد- لاتتى؛ قوعامدىق قۇتقارۇ - كومەكتەسۇ جانە قامتاماسىزدان- دىرۇ ولشەمىن زات باعاسىنىڭ قىمباتاۋىمەن بايالىنىستىرىپ ساپكەسە وزگەرۇ مەھناىىزمىن دەر كەىزىندە سكە قوسىپ، باعاعا ۋاقىتتىق قوسىمىشا قاراجات تاراتتى. 2020 - جىلى شېنجياڭ اۇرۇ، اپات، نىدەت قىپالىنا ۇشراعان قىىنىشلىعى بار قاۋىمعا ۋاقىتشا قۇتقارۇ - كومەكتەسۇ قوسىمىشا قاراجاتىنان 2 مىلليارد 113 مىللىيون بۇان ورنالاستىرىپ، ودان 3 مىللييون 853 مىڭ 400 ادام - رەت يىڭلىكتەندى.

سالاماتتىقتى قامتاماسىز ەتۇ دەڭگەيىن زور مولشەردە جوعارىلاتتى. سالاماتتىق - باقتى تۇرمىستىڭ نەگىزگى العى شارتى. شېنجياڭ ھالىقتىڭ سالاماتىغىن وزەك ەتۇگە تاباندى بولپ، ”سالاماتتى جۇڭگو“ ستراتەگىياسىن تياناقتاندىرىپ، سا- لاماتتى شېنجياڭ قۇرىلىسىن لىگەرلەتىپ، قالا، اۋىل ەمدەۋ، دەنىساۋلىق ساقىتاۋ قىزمەت وتەۇ جۇپەيسىن ۇزدىكىسىز كەمەل- دەندىرىپ، ەمدەۋ، دەنىساۋلىق ساقىتاۋ قىزمەت وتەۇ ساپاسىن جوعارىلاتتى. 2019 - جىلعا دەيىن شېنجياڭدا جىىنى 18 مىڭ 376 ەمدەۋ قۇرىلمىي، 186 مىڭ 426 ناۋقاس توسەگى بولپ، ۋار مىڭ ادامعا 7.39 ناۋقاس توسەكتەن، 2.7 كاسىپتىك شىيا- گەردەن اينالدى. قالا مەن اۋىلدى جاپپاي قامتىغان نەگىزگى ساتى ەمدەۋ، دەنىساۋلىق ساقىتاۋ قىزمەت وتەۇ تورىن ورن- تىپ، اۋىل، قالاشىق شىياھانالارنىڭ، قىستاق ەمھانالارنىڭ ولشەمدەندىرىلىپ سالىۋىن %100كە جەتكىزىپ، بارلىق قىس- تاقتا شىياگەر بولۇدى جۇزەگە اسردى. جالىي ھالىق سالامات- تىق نىفۇرماتسىا تەۋعىرىن ورناتتى ۋارى بۇكىل شېنجياڭداغى ۋار دارەجەلى تۇعىرلاردى ولشەمدەندىرىپ، ارناعا ۋتۇسىرىپ باسقارۇدى جۇزەگە اسردى. اۋتونومىيالى رايون- ايماق (وبلىس، قالا)، اۋدان (قالا، رايون) ۋش دارەجە بوينىشا السىتان ەمدەۋىمەن جاپپاي قامتۇدى جۇزەگە اسىرىپ، اۋىل - قالاشىق شىياھانالارى مەن الھۇمەتتىك اۋماق دەنىساۋلىق ساقىتاۋ قىزمەت وتەۇ ورتالىقتارنىڭ السىتان ەمدەۋىمەن قامتىلۇ اۋماعىن %85تەن اسردى. وتباسى شىياگەرى، ”پىتىنرەنت + كۇتىدەۋ قىزمەت وتەۋى“، بەينە ەكراندا دىياگىنوز قويۇ سىياقتى ”پىتىنرەنت + ەمدەۋ، سالاماتتىغى“ جاڭاشا ەمدەۋ قىزمەت وتەۇ ۇلگىسىن قولدانۇدى اناعۇرلم جالىپلاستىردى. قالا، اۋىل تۇرعىنلارن 14 تۇردەگى مەملەكتەتلىك نەگىزگى

الھۇمەتتىك دەنىساۋلىق ساقىتاۋ قىزمەت وتەۋىمەن تەگىن قامداپ، تۇرعىنلاردىڭ ۋومىرنىڭ تۇتاس بارىسىن نەگىزىنەن جاپپاي قامتىدى. 2016 - جىلدان باستاپ، جىىنى 8 مىللىليارد 180 مىللىيون بۇان دەنىساۋلىق تەكسەرۇ قاراجاتىن ۋبولىپ، بۇكىل شېنجياڭنىڭ قالا، اۋىلدارىنداغى تۇرعىنلاردىڭ دەنىساۋ- لىغىن جىل ساىىن ۋىر رەت تەگىن تەكسەرىپ، اۇرۇدى ەرتە بايقاۋدى، ەرتە دىياگىنوز قويۇدى، ەرتە ەمدەۋدى جۇزەگە اسردى. ەلھۇلى جۇقپالى اۇرۇلار مەن جەرگىلىكتى اۇرۇلار- دى ۋونىمدى تىزگىندەدى. اۋىل - قىستاق نوپوسىنداغى ادام- دار ۋارقايسى ايماق، وبلىس، قالا، اۋدان، قالا، رايون كولىە- مىندە بەلگىلەنگەن ەمدەۋ قۇرىلمىدارىندا بالنىتىسعا جاتقاندا ”الدىمەن دىياگىنوز قويۇ - ەمدەۋ، ارتىنان اقى تولۇ” بوينىشا قىزمەت وتەۇ ۇلگىسى مەن ”ۋىر بەكەت ۇلگىسىندە” ەسەپ جابۇدى جۇرگىزىپ، ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ اۇرۇ كورسەتۇى قىىن بولۇ، اۇرۇ كورسەتۇى قىمبات بولۇ ماسەلىسىن ۋونىمدى شەشتى. ”ۋىرىمە فورماسىنداغى“ ەمدەۋ كومەكتەسۇ ۇلگىسىن زور كۇشپەن لىگەرلەتىپ، شېنجياڭنىڭ ىشى - سىرتىنداغى 3 - دارەجەلى 63 شىياھانانى شېنجياڭنىڭ كەدەي اۋدانلارىنداغى 56 اۋدان دارەجەلى شىياھانامەن كومەكتەسۇ - سۇپەمەلدەۋ قا- تىناسىن ورناتاۋعا ۇيىمداستىرىپ، كەدەي وڭىرلەردىڭ ەمدەۋ قىزمەت وتەۇ قابىلەتى مەن باسقارۇ دەڭگەيىن جەدەل جوعا- رىلاتتى. ەمدەۋ، دەنىساۋلىق ساقىتاۋ دەڭگەيىن ۇزدىكىسىز جو- عارىلاتىپ، ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ سالاماتتىق جاعدايىن بارنىشا جاقسارتتى. شېنجياڭدا ادامداردىڭ ورتاشا مەجەلىك عۇمىرى 1949 - جىلى 30 جاسىتان 2019 - جىلى 74.7 جاسقا جوعارىلا- دى.

از ۇلتىتاردىڭ بالا ۋسۇبۇ ۇقىغىن تولق قامتاماسىز ەتتى. جۇڭگونىڭ نەگىزگى زاڭىندا، زاڭدارىندا ازاماتتار بالا ۋسۇبۇ ۇقىغىنان يىڭلىكتەنەدى، سونمەن بىرگە ەرىلى - زاىپىتى ەكى جاقنىڭ جوسپارلى تۇتىتى اتقارۇ بورىشى بار دەپ بەلگىلەن- دى. جوسپارلى تۇتت جۇڭگونىڭ نەگىزگى مەملەكەت ساپاسا- تى. جوسپارلى تۇتىتا تۇۇ - ۋسۇ سالاماتىغىنعا ۋمان بەرىلە- دى، ساپالى تۇۇ، ساپالى تارىبەلەۋ باسا دارىپتەلەدى، جىنىس- تىق تەڭدىككە، ايلەردەرگە ۇقىق بەرۇگە، كەدەيلىكتى ازايىتۇعا جانە باياندى دامۇعا تىكە ساپادى. جۇڭگونىڭ جوسپارلى تۇتىنى الدىمەن شىكى وڭىرلەردە، سوڭىنان شەكارا وڭىرلەردە، الدىمەن قالالاردا، سوڭىنان از ۇلتىتاردا - قىستاققاردا، الدىمەن ھانزۇ ۇلتىنىدا، سوڭىنان از ۇلتىتاردا جۇرگىزىلۇ بارىسىن باستان وتكەرىپ، از ۇلتىتارعا ھانزۇ ۇلتىنان پارقتى تۇردە سا- لىستىرمالى كەڭ ساپاسات اتقارىلدى. شېنجياڭ مەملەكەتتىڭ زاڭدارىنسا، زاڭ ەرجەلەرىنە نەگىزدەلىپ، جەرگىلىكتى ۋوڭىردىڭ ۋسى جۇىزىندىگىمەن ۇشتاستىرىپ جوسپارلى تۇتىقا قاتىستى ساپاساتتاردى جاسادى. 20 - عاسىردىڭ 70 - جىلدارد- نىڭ باسىندا ھانزۇ ۇلتى جان سانىندا جوسپارلى تۇتت الدىمەن اتقارىلدى؛ 80 - جىلداردىڭ ورتا، سوڭغى مەزگىلىنەن باستاپ از ۇلتىتار اراسىندا جوسپارلى تۇۇ شابىتتاندىرىلدى. 1992 - جىلى جاربايلانغان «شېنجياڭ ۇيعۇر اۋتونومىيالى رايونىنىڭ جوسپارلى تۇتت ادسىندە» قالا، قالاشىقتاعى ھانزۇ ۇلتى تۇر- عىنلارنىا قاراتا ۋىر جۇپ ەرىلى - زاىپىتىنىڭ ۋىر بالالى بولۇنا، شارۋالاردىڭ 2 بالالى بولۇنا بولادى؛ قالا، قالاشىقتاعى از ۇلت تۇرعىنلارنىا قاراتا ۋىر جۇپ ەرىلى - زاىپىتىنىڭ 2 بالالى بولۇنا، شارۋالاردىڭ 3 بالالى بولۇنا بولادى؛ جان سانى ۋىر شاما از ۇلتىتارعا جوسپارلى تۇتت جۇرگىزىلمەيدى دەپ ايقىن بەلگىلەندى. بۇل پارقتى تۇتت ساپاساتى شېنجياڭداغى از ۇلتىتاردىڭ جان سانىنىڭ ۋىر شاما تەز ارتۇدى ساقىتاۋنىداغى ماڭىزدى سەبەپ. ەكونومىكالىق، قوعامدىق دامۇعا جانە ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ بالا ۋسۇبۇ تىلەگىنىڭ ۇقىساستىققا بەيىمەلۇنە ىلەسە، 2017 - جىلى شېنجياڭ «شېنجياڭ ۇيعۇر اۋتونومىيالى رايونىنىڭ جان سانى جانە جوسپارلى تۇتت ەرجەسىنە» وز- گەرسى ەنگىزىپ، ۋار ۇلتقا ۋىر تۇتاس جوسپارلى تۇتت سايا- ساتىن اتقارۇدى بەلگىلەدى، ياعنى قالا، قالاشىقتاعى ۋىر جۇپ ەرىلى - زاىپىتىنىڭ 2 بالالى بولۇنا بولادى، اۋىل - قىستاقىاعى ۋىر جۇپ ەرىلى - زاىپىتىنىڭ 3 بالالى بولۇنا بولادى دەپ بەلگىلەندى. مەملەكەتتىڭ جان سانى جانە جوسپارلى تۇتت زاڭ، ساپاساتىنىڭ رەتتەلۇ جاعدايىنا ساي، شېنجياڭ جەرگە- لىكتى ۋوڭىردىڭ جان سانى جانە جوسپارلى تۇتت زاڭ ەرجە، ساپاساتىن شىكەرلەي رەتتەيدى جانە كەمەلدەندى- رەدى.

التىشى، ايلەلدەر مەن بالالاردىڭ ۇقىق - مۇددەسىنىڭ قامتاماسىز ەتىلۇى

ايلەلدەرگە قۇرمەت ەتۇ، بالالاردى قورعاۋ قوعامدىق وركەنىيەتتىڭ العا باسقاندىغىنىڭ ماڭىزدى بەلگىسى. شېنجياڭ ايلەلدەر مەن بالالار قىزمەتىنە ايرىقسا ۋمان بەرىپ، ايلەلدەر مەن بالالار سىتەرى دامۇى بارىسىنداغى كورنەكتى ماسەلەلەر- دى كۇش سالا شەشىپ، ايلەلدەر مەن بالالار سىتەرىنىڭ ور- نىقتى دامۇىن جەبەپ، ايلەلدەر مەن بالالاردىڭ زاڭدى ۇقىق - مۇددەلەرىن ۋونىمدى قامتاماسىز ەتتى.

ايلەلدەردىڭ ورنىن جوعارىلاتۇعا ۋمان بەردى. شېنجياڭ ەر - ايلەل تەڭدىگى نەگىزگى زاڭ پرىنسىپىنە تاباندى بولپ، ايلەلدەردىڭ مەملەكەت پەن قوعامدىق سىتەرگە دەموكراتىيالىق شەشىم جاساۋعا، دەموكراتىيالىق باسقارۇعا جانە دەموكراتىيالىق باقلاۋعا ات سالىسۇ ۇقىغىن قامتاماسىز ەتتى. ايلەل كادىرلاردى باۋلۇعا جانە تاڭداپ وسىرۇگە ۋمان بەردى، الھۇمەتتىك سى- تەردى باسقارۇعا ات سالىسقان ايلەلدەر سانى ۇزدىكىسىز ارتىپ،

ايلەل كادىرلار 1955 - جىلدىڭ باسىنداغى 16 مىڭ 338دەن 2019 - جىلى 460 مىڭ 600گە ارتتى. 2020 - جىلدىڭ باسىندا شېنجياڭدا- غى مەملەكەتتىك ھالىق قۇرىلتايى ۋاكىلدەرى اراسىندا ايلەلدەر سانى 13 بولپ، %22.41تى ۇستادى؛ اۋتونومىيالى رايوندىق ھالىق قۇرىلتايى ۋاكىلدەرى اراسىندا ايلەلدەر سانى 146 بولپ، %27.24تى ۇستادى؛ شېنجياڭداغى مەملەكەتتىك ساپاسىي كەڭەس مۇشەلەرى اراسىندا ايلەلدەر سانى 8 بولپ، %23.5تى ۇستادى. ايلەلدەردىڭ نەگىزگى ساتى دەموكراتياسىنا جانە كا- سپيورن شارۋاشلىغىىن باسقارۇعا ات سالىسۇ رولى ونان ارى كۇشەيدى. 2020 - جىلى الھۇمەتتىك اۋماق تۇرعىنلار كومىتە- تى مۇشەلەرى اراسىندا ايلەلدەر %64.7قاتى ۇستادى، قىستاق تۇرعىنلار كومىتەتى مۇشەلەرى اراسىندا ايلەلدەر %30.5قاتى ۇستادى. ايلەلدەردىڭ تەڭ جۇمىستانۇ ۇقىعى قامتام- سىز تەلىسىپ، ەر مەن ايلەل بىردەي جۇمىس سىتەپ، بىردەي ەڭبەكاقى الۇ جۇرگىزىلدى. ايلەلدەردىڭ جۇمىستانۇ كولىمى ۇزدىكىسىز كەڭەيدى. 2019 - جىلى قالا، قالاشىقتا جاڭادان جۇ- مىستانعانلار 480 مىڭ 900، مۇنىڭ نىشىندە ايلەلدەر 228 مىڭ 100 بولپ، %47.43تى ۇستادى. قالىڭ ايلەلدەر ۋار سالادا بارغان ساىىن ماڭىزدى رول اتقارپ، قوعامدىق ورنى، وتبا- سىلىق ورنى كورنەكتى جوعارىلادى.

ايلەلدەردىڭ ۇقىق - مۇددەسىن پارمەندى قامتاماسىز ەتتى. شېنجياڭ ايلەلدەر سالاماتىغى بوينىشا جالىي بەتتىك تىپەمدىلك جەتكىزۇ نىسانىن كەڭىنەن اتقارپ، ومىراۋ بەزى راگىن، جاتىر موينى راگىن تەگىن سارالاپ تەكسەرۇدى بەل- سەندىلىكپەن لىگەرلەتتى، ايلەلدەردىڭ سالاماتىغىنا قىزمەت وتەۇدى ۇزدىكىسىز كۇشەيتىپ، ايلەلدەردىڭ سالاماتىق جاعدا- يى كورنەكتى جاقساردى. جۇكتى ايلەلدەردى كۇتىدەۋ دەڭ- گەيى كورنەكتى جوعارىلادى، 2000 - جىلدان 2020 - جىلعا دەيىن جۇكتى ايلەلدەردى بوسانۇدان بۇرون تەكسەرۇ مولشەرى %80.14تەن %98.53كە جوعارىلادى، بالنىتىسادا جاتىپ بوسانۇ مولشەرى %59.69تەن %99.82كە جوعارىلادى. جوسپارلى تۇتىتى زاڭ بوينىشا جۇرگىزۇ بارىسىندا ۋار ۇلت بۇقاراسى جۇكتىلىكتەن ساقىتاۋ شاراسىن قولدانۇ - قولدانباۋ- دى، قانداي جۇكتىلىكتەن ساقىتاۋ شاراسىن قولدانۇدى تۇگەل- دەي جەكە ادام ۋوز ەركىمەن، ۋوز قالاۋىمەن بەلگىلەيدى، ۇكىمەت ھاۋىپىسىز، قولجەتمەيدى تۇۇ - ۋسۇ سالاماتىغى قىزمەت وتەۋىن ازىرلەيدى. شېنجياڭنىڭ ەكونومىكالىق، قو- عامدىق دامۇىنا جانە ھالىق تۇرمىسى دەڭگەيىنىڭ جوعارىلاۇد- نا ىلەسە، ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ بالا ۋسۇبۇ كوزقاراسىندا كور- نەكتى وزگەرسى تۇىلدى، ۋوز قالاۋىمەن جاي ۇيلەنۇ، جاي پەرزەنت ۋسۇبۇ، از تۇۇ، ساپالى تۇۇ قوعامداغى جالىي بەتتىك قۇبىلىسقا اينالدى. شېنجياڭ ۋار دارەجەلى ايلەلدەر بىرلەستىگى ۇيىمدارنىڭ ايلەلدەردىڭ زاڭدى ۇقىق - مۇددەسىن قورعاۋدا- غى رولىن بەلسەندىلىكپەن ساۋلەلەندىرىپ، ايلەلدەردىڭ پىكە- رىن تىڭداپ، ايلەلدەردىڭ تالاپ - تىلەگىن جەتكىزىپ، ايلەل- دەردىڭ قىزمەتىنە، تۇرمىسىنا كوڭىل ۋبولپ، ايلەلدەردىڭ ۇقىق - مۇددە ماسەلىسىن شەشۇدى جەبەيدى. ايلەلدەرگە وتبا- سى زورەكەرلىگىن جۇرگىزۇدىڭ الدىن الدى جانە تپىدى، 2020 - جىلى «شېنجياڭ ۇيعۇر اۋتونومىيالى رايونىنىڭ <جۇڭخۇا ھالىق رەسىبۇبلىكاسىنىڭ وتباسى زورەكەرلىگىنە قارسى تۇرۇ زاڭىن> اتقارۇ ادىسىن» جاساپ اتقاردى. قازىر زورەكەرلىككە ۇشراعان ايلەلدەرگە، بالالارعا قۇتقارۇ - كو- مەكتەسۇ (قورعاۋ) قۇرىلمىنان 226سى بار، وتباسى زورەكەر- لىگىنىڭ زىيانداۋىنا ۇشراعاننان كەيىن ۋاقىتشا ۇينە قايتا اليا- عان ايلەلدەرگە زاڭدىق اقىل - كەڭەس بەرىپ، پىچىيكالىق جەتەكتەۋ جۇرگىزىپ، ۋاقىتتىق قوعامدىق قۇتقارۇ - كومەك- تەسۇمەن قامداپ، ايلەلدەردىڭ ۇقىق - مۇددەسىن پارمەندى قامتاماسىز ەتتى.

بالالاردىڭ ۇقىق - مۇددەسىن شىن مانىندە قورعادى. شېنجياڭ بالالاردى الدىڭغى ورنىغا قويۇ پرىنسىپىنە تاباندى بولپ، اۋدان، اۋىل، قىستاق ۋش دارەجەلى بالالارعا قىزمەت وتەۇ جۇپەيسىن كەمەلدەندىرىپ، بالالاردىڭ ۋومىر ۋسۇرۇ ۇقىغىن جانە دامۇ ۇقىغىن جالىي بەتتىك قامتاماسىزدان- دىرىپ، بالالار سىتەرىن ارشىندى دامىتتى. بالالاردى كۇتتە- دەۋ دەڭگەيى كورنەكتى جوعارىلادى، 2020 - جىلعا دەيىن نا- رەستەلەردىڭ شەشىنۇ مولشەرى 2000 - جىلى ۋ%23.5تەن ۋ%6.75كە تومەندەدى. بالالاردىڭ قورەكتىگىن جاقسارتۇ نە- سانىن ۇزدىكىسىز اتقارپ، اۋىل - قىستاققارداغى نارەستە، جاس بالالارعا قورەكتىك قوراپشاسىن تەگىن تاراتىپ، بالالاردىڭ سالاماتتىق، قورەكتىك جاعدايى جالىي بەتتىك جاق- ساردى. ۋاكسىنا ەڭۇ مولشەرى ۇزدىكىسىز ۋىر شاما جوعارى دەڭگەيدى ساقىاپ، يىمۇنىيەت جوبا بوينىشا ەڭۇ مولشەرى %90تەن اسىپ، بالالار اۇرۇلارنىڭ الدىن الۇ قابىلەتى كۇشەي- دى. 2020 - جىلى كاجىھەمياۋ ۋاكسىناسىنىڭ، جۇلىن سۇرى زاتى قابىنۇ ۋاكسىناسىنىڭ (3 - دوزا)، كوكجوتەل - كۇل - سىرەسپە ۋاكسىناسىنىڭ (3 - دوزا) ەگىلىۋ مولشەرى جەكە - جەكە %99.4، %99.63، %99.39 بولدى. قالا مەن اۋىلداغى قىيشىش- لىقتا قالغان بالالارعا باىغىتالغان، زورلىقتى مالىمەدۇدى، شۇىل جاعدايدا ۋىر جىاقتى ەتۇدى، باعالاقتى كومەكتەسۇ - سۇپەمەلدەۋدى، قاراۋعا - كۇتىمدەۋگە ارالاسۇدى قامتىغان قۇتقارۇ - كومەكتەسۇ، قورعاۋ مەھناىىزمىن ورناتتى. سەرگەل- دەڭ بالالارعا قۇتقارۇ - كومەكتەسۇ، باسقارۇ، اۋىلىنا قايتىارۇ جانە ورنالاستىرۇ قامتاماسىزدىق ۋتۇزىمەن اقاۋسىزداندىردى. جەتىم بالالاردى شوغرلى باىعپ - قاەۇدى جالىي بەتتىك جۇ- زەگە اسىرىپ، بالالار يىگىلىك قۇرىلمىدارىنىڭ جەتىم بالالاردى باىعپ - قاەۇداغى نەگىزگى تۇرمىستىق قامتاماسىز-

مۇددەسىنىڭ قامتاماسىز ەتىلۇى

دىق قاراجاتىنىڭ ورتاشا ولشەمىن 2012 - جىلى ۋار ادامعا اينىنا 900 بۇانىنن (جەرگىلىكتى ورىندا ۋار ادامعا اينىنا 900 بۇان، يىڭتۇاندا ۋار ادامعا اينىنا 1000 بۇان) 2020 - جىلى ۋار ادامعا اينىنا 1100 بۇانغا جوعارىلاتتى. بالالاردى زاڭمەن قورعاۋ تەبى- نىن كۇشەيتىپ، ازامات جاسىنا تولىماعانلارعا زاڭدىق كومەك بەرۇ قىزمەت بۇنىكتىنەن 73تىن قۇردى. ادەتتىگى مەكتەپتەردە كلاسقا ىلەستىرىپ وقىتۇ، ەرەكشە تارىبەلەۋ مەكتەپتەرىندە وقىتۇ، وقۇ - اعارتۇدى وتباسىلارعا جەتكىزۇ سىياقتى تاسىلدەر ارقلى مۇگەدەك بالالاردىڭ مىندەتتى وقۇ - اعارتۇدان يىگىلك- تەتۇىن قامتاماسىزداندىردى. 2020 - جىلدىڭ اباغىنا دەيىن مىن- دەتتى وقۇ - اعارتۇ كەزەڭىندەگى مۇگەدەك بالالاردىڭ مەكتەپتە وقىعانلارنىڭ سانى 28 مىڭغا جەتىپ، مەكتەپكە كرۇ جالىي مولشەرى %98.5 بولدى. 32 ەرەكشە تارىبەلەۋ مەكتەيىن سالىپ، ولاردا 5000 ادام وقىدى. قازىر مۇگەدەك بالالاردى ساۋىقتىرۇ قۇرىلمىنان 165ى بار، 2020 - جىلى جىىنى 2850 مۇگەدەك بالا ساۋىقتىرۇ بوينىشا قۇتقارۇ - كومەككە يە بولدى.

جەتىشى، ەدىنى سەنىم ەركىندىگى ۇقىق - مۇددەسىنىڭ قامتاماسىز ەتىلۇى

ەدىنى سەنىم ەركىندىگىنە قۇرمەت ەتۇ جانە ونى قورعاۋ - جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ ۇزاق ۋاقىتتىق نەگىزگى مەملەكەت سايا- ساتى. شېنجياڭ زاڭدىلارن قورعاۋ، زاڭسىزدارىن تەجەۋ، ۇش- قارىلىقتى اۋىزدىقتاۋ، سىنلاپ كرۇۇگە قارسى تۇرۇ، قىلمىسقا سوققى بەرۇ پرىنسىپىنە تاباندى بولپ، ەدىنى سەنىم ەركىندى- گى ساپاساتىن جاپپاي داپبەكتىلەندىردى، تياناقتاندىردى، قالىپ- تى ەدىنى قىيىملاردى زاڭ بوينىشا قورعاپ، ازاماتلاردىڭ ەدىنى سەنىم ەركىندىگى ۇقىق - مۇددەسىن ۋونىمدى قامتام- سىز ەتتى.

ەدىنى سەنىم ەركىندىگى ۇقىق - مۇددەسىن زاڭ بوينىشا قامتاماسىز ەتتى. ەدىنى سەنىم ەركىندىگى - ازاماتلاردىڭ نە- گىزگى ۇقىق - مۇددەسى. نەگىزگى زاڭدا بىلاي دەپ بەلگە- لمەنگەن: ”جۇڭخۇا ھالىق رەسىبۇبلىكاسىنىڭ ازاماتلارىندا ەدىنى سەنىم ەركىندىگى بولادى“، ”مەملەكەت قالىپتى ەدىنى قىيىملا- ماردى قورعايدى“. شېنجياڭدا ازاماتلاردىڭ دىنگە سەنۇ ەر- كىندىگى دە، دىنگە سەنبۇۋ ەركىندىگى دە بولادى؛ مىنا دىنگە سەنۇ نەمەسە انا دىنگە سەنۇ ەركىندىگى بولادى؛ ۇقىساس ەرىندىنىڭ شىندە مىنا مازھاپقا نەمەسە انا مازھاپقا سەنۇ ۋىر كىندىگى بولادى؛ بۇرىن دىنگە سەنسە، قازىر دىنگە سەنبۇۋ ەركىندىگى دە، بۇرىن دىنگە سەنبەسە، قازىر دىنگە سەنۇ ەر- كىندىگى دە بولادى. ۋارقانداي مەملەكەت وركانىنىڭ، قوعام- دىق ۇيىمىنىڭ جانە جەكەنىڭ ازاماتلاردى دىنگە سەنۇگە نەمە- سە دىنگە سەنبەۋگە ماجبۇرلۇنۇنە، دىنگە سەنگەن نەمەسە دىنگە سەنبەگەن ازاماتلاردى كەمسىتۇنە بولمايدى، ازاماتتار- دىڭ ەدىنى سەنىم ەركىندىگىنە سۇغاناقتىق جاساۋ ساپكەسى تى زاڭدىق جاۋاپكەرلىشك ارقالايدى. ازاماتتار دىنگە سەنۇ نەمە- سە دىنگە سەنبەۋ سەبەبىنىنەن كەمسىتۇگە نەمەسە ادبلەتسىز ما- مىلەگە ۇشرامايدى.

زاڭدى ەدىنى قىيىملاردى قورعادى. شېنجياڭدا ەسلام ەدىنى، بۇددا ەدىنى، ھرىستىيان ەدىنى، كاتولىك ەدىنى، داۋجياۋ ەدىنى، پىراۋوسلاۋىيە ەدىنى سىياقتى كوپ ۋتۇرلى ەدىن بار. ازاماتلاردىڭ قالىپتى ەدىنى قىيىملارى، مىسالى، ناماز وتەۇ، بۇدقا تابىنۇ، ميسسا، ەمناجات ەتۇ، نوم وقۇ سىياقتىلار- دىڭ ەبارىن ەدىنى ۇيىمدار مەن ازاماتتار وزدەرى ئىغعايلايد- دى، زاڭنىڭ قورعاۋىندا بولادى، ۋارقانداي ۇيىمىنىڭ جانە جە- كەنىڭ وعان كىلىگۇنە بولمايدى. جۇڭگو ەسلام ەدىنى قوعا- مى ۋار جىلى دىنگە سەنەتىن ازاماتلاردى ساۋد ارابباسىنا قاچە- شىلاۋعا ۇيىمداستىرادى، قاجىشلاعالاندارعا ەمدەۋ، اۋدارماشە- لىق سىياقتى جاقىتاردا قارجىلاي كومەك كورسەتەدى ۋارى قىزمەت وتەۋدى، قامتاماسىزداندىرۇدى ويداعىداي سىتەپ، قاجىشلاۋ قىيىملىنىڭ ھاۋپىسىز، ەتارتىپتى بولۇنا شىنايى كەپىل- دىك ەتەدى. ۋار جولعى ۇلكەن ەدىنى مەدرەكەلەردىڭ بارىندە داعدى بوينىشا ۋتۇرلى ەدىنى قىيىملار وتكىزىلەدى. ورازاز ايبى كەزىندە مۇسلىھاناشا اسھانالاردىڭ جۇمىسىن توقتاتۇىن نەمە- سە تىيجارات جۇرگىزۇىن بۇكىلدەي يەسى ۋوزى بەلگىلەيدى، ۋارقانداي ۇيىمىنىڭ جانە جەكەنىڭ كىلىگۇنە بولمايدى. جاڭا تپىتىي ايدارشا ۇيرۇس